

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/169/2021
Identifikačné číslo spisu: 8118212026
Dátum vydania rozhodnutia: 31.01.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Bajánková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:8118212026.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: E.. E. H., nar. XX.XX.XXXX, bytom Š. X, XXX XX J., právne zastúpeného JUDr. Alojzom Naništom, advokátom so sídlom Sládkovičova 8, 080 01 Prešov, IČO: 35 519 193, proti žalovanej: Slovenská republika, za ktorú koná Generálna prokuratúra SR, so sídlom Štúrova 2, 812 85 Bratislava, IČO: 00 166 481, o náhradu škody a náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 20C/43/2018, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 14Co/1/2021-320 zo dňa 06. mája 2021 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 06. mája 2021 sp. zn. 14Co/1/2021-320 z r u š u j e a v e c v r a c i a t o m u t o s ú d u n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Žalobca žalobou podanou na súde dňa 16.10.2018 uplatnil proti žalovanej nárok na zaplatenie sumy 153.502,91 eura s príslušenstvom. Uplatnená suma pozostávala zo škody vo výške 3.502,91 Eur s 5 % ročným úrokom z omeškania zo sumy 3.502,91 Eur od 16.08.2018 do zaplatenia a nemajetkovej ujmy vo výšky 150.000,- Eur s 5 % ročným úrokom z omeškania zo sumy 150.000,- Eur od 16.08.2018 do zaplatenia.

1.1. Uplatnený nárok žalobca odôvodnil tým, že vyšetrovateľ Krajského riaditeľstva PZ, Úradu justičnej a kriminálnej polície v Prešove uznesením zo dňa 15. novembra 2004, ČVS: KRP-5/OEK-2004 podľa § 163 ods. 1 Tr. poriadku účinného do 31.12.2005 vzniesol obvinenie žalobcovi pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. a), ods. 5 Tr. zákona účinného do 31.12.2005. Z odôvodnenia uznesenia o vznesení obvinenia vyplýva, že vyšetrovateľ PZ preveroval vec podozrenia z trestného činu sprenevery a uznesením zo dňa 28.02.2002 podľa § 159 ods. 1 Tr. por. účinného do 31.12.2005 vec z podozrenia trestného činu sprenevery odložil. Uznesením zo dňa 18.10.2002 vyšetrovateľ rozhodol o odmietnutí veci podľa § 159 ods. 1 písm. c) Tr. por., pretože nebol dôvod na začatie trestného stíhania. Dozorujúci prokurátor na základe sťažnosti uvedené uznesenie zrušil a uložil vyšetrovateľovi PZ vydať uznesenie o začatí trestného stíhania v zmysle § 160 ods. 1 Tr. por. účinného do 31.12.2005. Vyšetrovateľ OÚJP PZ Prešov na základe pokynu prokurátora dňa 23.01.2003 podľa § 160 ods. 1 Tr. por. začal trestné stíhanie pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, 4 Tr. zák. Uznesením vyšetrovateľ KR PZ ÚJKP Prešov zo dňa 15.11.2004, ČVS: KRP-5/OEK-2004 podľa § 163

ods. 1 Tr. por. účinného do 31.12.2005 začal stíhať žalobcu ako obvineného pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, 4 písm. a), ods. 5 Tr. zák. účinného do 31.12.2005. Proti vznesenému obvineniu žalobca podal prostredníctvom obhajcu sťažnosť. Prokurátor Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky uznesením zo dňa 20. septembra 2005 IV/3 GPt 806/04-16 podľa § 148 ods. 1 písm. c) Tr. poriadku účinného do 31.12.2005 sťažnosť žalobcu ako nedôvodnú zamietol. Prokurátor Krajskej prokuratúry v Prešove dňa 03.07.2006 podal na Okresný súd Prešov obžalobu na žalobcu pre pokračovací trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. a), ods. 5 Tr. zákona účinného do 31.12.2005. Konanie na Okresnom súde Prešov sa viedlo pod sp. zn. 1T/60/2006. Okresný súd Prešov rozsudkom zo dňa 12. marca 2010 sp. zn. 1T/60/2006 podľa § 285 písm. a) Tr. poriadku oslobodil žalobcu spod obžaloby Krajského prokurátora v Prešove. Krajský súd v Prešove uznesením zo dňa 12.01.2011 č. k. 5To/39/2010-1238 podľa § 321 ods. 1 písm. b), c) Tr. poriadku na podklade odvolania krajského prokurátora zrušil rozsudok Okresného súdu Prešov zo dňa 12.03.2010 sp. zn. 1T/60/2006 a vec vrátil súdu prvého stupňa, aby ju v potrebnom rozsahu znova prejednal a rozhodol. Okresný súd Prešov uznesením zo dňa 27.04.2015 č. k. 1T/60/2006-1372 podľa § 281 ods. 1 Tr. poriadku s použitím § 9 ods. 1 písm. g) Tr. poriadku trestné stíhanie žalobcu pre skutok právne kvalifikovaný ako pokračovací trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. a), ods. 5 Tr. zákona účinného do 31.12.2005 zastavil. Krajský súd v Prešove uznesením zo dňa 02.02.2016 č. k. 5To/34/2015-1389 na podklade sťažnosti Krajského prokurátora v Prešove zrušil uznesenie Okresného súdu Prešov zo dňa 27.04.2015 sp. zn. 1T/60/2006 a uložil mu, aby vo veci znova konal a rozhodol. Okresný súd Prešov rozsudkom zo dňa 13. januára 2017 č. k. 1T/60/2006-1481 podľa § 285 písm. a) Tr. poriadku oslobodil žalobcu spod obžaloby prokurátora Krajskej prokuratúry v Prešove Kv 14/04 zo dňa 14.06.2006 doručenej na Okresný súd Prešov dňa 03.07.2006 pre skutok kvalifikovaný ako pokračovací trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. a), ods. 5 Tr. zákona účinného do 31.12.2005. Krajský súd v Prešove uznesením zo dňa 24.10.2017 č. k. 5To/21/2017-1525 podľa § 319 Tr. poriadku zamietol odvolanie prokurátora a podľa § 316 ods. 1 Tr. poriadku zamietol odvolanie poškodenej H. Š. proti rozsudku Okresného súdu Prešov zo dňa 13.01.2017 sp. zn. 1T/60/2006. Uznesenie Krajského súdu v Prešove zo dňa 24.10.2017 č. k. 5To/21/2017-1525 nadobudlo právoplatnosť dňa 24.10.2017.

2. Okresný súd Prešov rozhodol rozsudkom (v poradí druhým) č. k. 20C/43/2018-273 zo dňa 14. augusta 2020 tak, že

I. Žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 10.000,- eur, do 30 dní od právoplatnosti rozsudku.

II. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol.

III. Žalovanej uložil povinnosť nahradiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100 %, o ktorých výške bude rozhodnuté samostatným uznesením po právoplatnosti tohto rozsudku.

2.1. V odôvodnení rozsudku uviedol, že keďže žalovaná bola rozsudkom Okresného súdu Prešov zo dňa 19.06.2019, č. k. 20C/43/2018-137 zaviazaná zaplatiť žalobcovi sumu 3.502,91 Eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 5 % ročne zo sumy 3.502,91 Eur od 16.08.2018 do zaplatenia do 30 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku a táto časť rozsudku nadobudla právoplatnosť, predmetom konania po zrušení rozsudku zostalo rozhodnúť o náhrade nemajetkovej ujmy vo výške 150.000,- Eur.

2.2. Vykonaným dokazovaním súd dospel k záveru, že u žalobcu nebolo dostatočným zadosťučinením len konštatovanie porušenia práva, pretože došlo k závažným následkom v jeho živote. Súd vzal do úvahy jednak osobu poškodeného, ktorý doposiaľ viedol bezúhonný život. Pred začatím trestného stíhania pôsobil ako dlhoročný skúsený advokát, ktorý požíval dobrú povesť nielen medzi kolegami advokátmi, ale aj v rámci celej právnickej obce. Ďalej súd vzal do úvahy aj okolnosti, za ktorých došlo k ujme u žalobcu, keď sa jednalo o začatie trestného stíhania a vznesenia obvinenia vo veci závažnej trestnej činnosti (žalobcovi hrozil nepodmienečný trest odňatia slobody, keďže za trestný čin zákon stanovoval trestnú sadzbu od 5 do 12 rokov). Bolo preukázané, že trestné stíhanie malo negatívny dopad na profesijný život žalobcu, keď mal rozhodnutím Ministerstva spravodlivosti SR zo dňa 06.09.2005 číslo 708/2005-52 SKP pozastavený výkon správcovskej činnosti. Z vykonaného dokazovania taktiež vyplynulo, že v dôsledku trestného stíhania žalobcovi ubudlo klientov, došlo k zníženiu jeho finančných príjmov a v konečnom dôsledku trestné stíhanie, ako vyplynulo z jeho výsluchu, viedlo k tomu, že sa nechal vyškrtnúť zo zoznamu advokátov. Trestné stíhanie malo vplyv aj na správanie žalobcu, keď došlo k zmene jeho správania, bolo z neho cítiť napätie a uzavrel sa do seba. Z výpovede svedka E.. E. H.,

syna žalobcu, vyplynulo, že trestné stíhanie bolo príčinou rozvratu manželstva žalobcu. Na strane druhej, súd prihliadol na skutočnosť, že počas trestného stíhania osobná sloboda žalobcu nebola obmedzená. Taktiež v konaní nebolo preukázané, aby tvrdené poškodenie zdravia žalobcu bolo v príčinnej súvislosti s vedením trestného stíhania.

2.3. V predmetnej veci bol prvoinštančný súd viazaný právnym názorom odvolacieho súdu, ktorý uviedol, že aj keď ustanovenie § 27b ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. konštatuje, že zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané pred 1.1.2009, sa spravuje predpismi účinnými do 31.12.2008, pričom ustanovenie § 17 zákona č. 514/2003 Z. z., v znení účinnom do 31.12.2008, neobsahovalo maximálnu povolenú výšku náhrady nemajetkovej ujmy, ktorú súd mohol priznať titulom nemajetkovej ujmy za ujmu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci, možno ustanovenie § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z., v aktuálne účinnom znení, považovať za akési vodítko pri priznávaní samotnej výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Aktuálne platné znenie ustanovenia § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. zakazuje priznať výšku nemajetkovej ujmy nad výšku odškodnenia obete násilného trestného činu. Je nevyhnutné si uvedomiť, že v prípadoch obetí násilných trestných činov môže dôjsť aj k závažnému zásahu do zdravia či dokonca života, preto možno považovať za primerané, aby odškodnenie za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci nebolo vyššie ako odškodňovanie za trvalé následky na zdraví či dokonca za život. V opačnom prípade by vznikol rozpor s tézou, že ľudský život má najvyššiu hodnotu, od ktorej je nevyhnutné odvodzovať ostatné hodnoty. Aj podľa Európskeho súdu pre ľudské práva by priznaná finančná náhrada napr. v konaniach o ochranu osobnosti nemala byť neprimeraná iným finančným kompenzáciám - napríklad výške náhrady za utrpenie a bolesť (ktoré boli spôsobené napr. telesnými zraneniami - Karhuvaara a Iltalehti v. Fínsko). Podobne aj Najvyšší súd SR už vo vyššie konštatovanom rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/171/2005 zo dňa 27.4.2006 uviedol, že priznávanie premrštených súm by mohlo viesť k bezdôvodnému obohacovaniu sa a dokonca by mohlo bagatelizovať niektoré ujmy na iných základných právach.

2.4. Súd preto pri priznávaní nemajetkovej ujmy zohľadnil, že osobitným predpisom upravujúcim výšku náhrady poskytovanej osobám poškodeným násilnými trestnými činmi, bol až do 31.12.2017 zákon č. 215/2006 Z. z., podľa ktorého v zmysle ust. § 5 veta druhá: Ak bola trestným činom spôsobená smrť, poškodený má nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy, a podľa ktorého v zmysle ust. § 6: Celková suma odškodnenia poskytnutá podľa tohto zákona nesmie presiahnuť päťdesiatnásobok minimálnej mzdy. S účinnosťou od 1.1.2018 týmto osobitným zákonom je zák. č. 274/2017 Z. z., ktorý zrušil zákon č. 215/2006 Z. z. v znení neskorších zmien a predpisov (§ 37) a ktorý vo svojom ust. § 12 ods. 2 veta prvá stanovuje: Ak bola trestným činom spôsobená smrť, obeť násilného trestného činu má nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy.; podľa ust. § 13 tohto zákona: Celková suma odškodnenia poskytnutá podľa tohto zákona nesmie presiahnuť päťdesiatnásobok minimálnej mzdy. V oboch prípadoch sa suma odškodnenia odvíja od minimálnej mzdy. Minimálna mzda v čase začatia trestného stíhania bola vo výške 201,82 eura a v čase rozhodnutia Krajského súdu v Prešove, ktorým zamietol odvolanie prokurátora a odvolanie poškodenej, vo výške 435,- eur (rok 2017). Maximálna výška odškodnenia by tak predstavovala sumu 21.750,- eur.

2.5. Súd teda vychádzal z toho, že ak zákonodarca po 1.1.2009 určil maximálnu hranicu náhrady pri usmrtení človeka do výšky 50 násobku sumy životného minima, v takom prípade náhrada škody spôsobená ujmou na osobnom, rodinnom a pracovnom živote poškodeného nezákonným rozhodnutím sa nemôže ani približovať k takejto sume, ak nie sú preukázané skutočne závažné následky nezákonného rozhodnutia. Ako už bolo vyššie uvedené v konaní, nebolo preukázané, aby poškodenie zdravia žalobcu bolo v príčinnej súvislosti s vedením trestného stíhania. Súd nepochybuje, že trestné stíhanie malo nepochybne vplyv na život žalobcu, avšak nemôže byť odškodnenie za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci nepomerne vyššie ako odškodňovanie za trvalé následky na zdraví či dokonca za život. Vychádzajúc z uvedených úvah, súd potom považoval za spravodlivé priznať žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy v rozsahu 10.000,- eur, ktorú súd s prihliadnutím na popísané okolnosti prípadu, osobu žalobcu a jeho doterajší život a prostredie, v ktorom žil a pracoval, s prihliadnutím na závažnosť ujmy a závažnosť následkov v jeho súkromnom a pracovnom uplatnení, dĺžku trestného stíhania, považoval za primeranú. Súd tak žalobcovi priznal ako náhradu nemajetkovej ujmy sumu 10.000,- eur a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol.

3. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo 6. mája 2021 sp. zn. 14Co/1/2021-

320 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Žiadnej zo strán sporu nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd dospel k záveru, že preskúmané rozhodnutie je vecne správne a odvolanie žalobcu tak aj žalovanej sú nedôvodné.

3.1. Odvolací súd vo svojom odôvodnení vo vzťahu k námietke žalobcu o nesprávnom právnom posúdení veci, ktoré spočívalo v aplikácii ustanovení zákonov č. 215/2006 Z. z. a č. 274/2007 Z. z. ako aj ust. § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. mal za to, že aplikácia uvedených právnych predpisov je v rozpore so zásadou retroaktivity, ako aj v rozpore so zásadou legitímne nadobudnutých práv konštatoval, že súd prvej inštancie vychádzal z právneho názoru vysloveného odvolacím súdom v uznesení č. k. 14Co/21/2019-183 zo dňa 16.1.2020 v bode 22., ktorým bol viazaný a v zmysle ktorého ustanovenie § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z., v aktuálne platnom znení, predstavuje akési vodítko pri priznávaní samotnej výšky náhrady nemajetkovej ujmy a je v súlade so závermi vyslovenými v rozhodnutiach Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorých výška priznávanej finančnej náhrady v konaniach o ochranu osobnosti by nemala byť neprimeraná iným finančným kompenzáciám, napr. výške náhrady za utrpenie a bolesť. Vzhľadom na uvedené súd prvej inštancie postupoval správne, ak bez ohľadu na nemožnosť aplikácie ustanovenia § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. na predmetný prípad, pri určovaní primeranej výšky nemajetkovej ujmy prihliadol na osobitné právne predpisy Slovenskej republiky, upravujúce výšku náhrady poskytovanej osobám poškodeným násilnými trestnými činmi a pri stanovení primeranej a spravodlivej výšky náhrady nemajetkovej ujmy vychádzal z tej skutočnosti, že ak maximálna výška odškodnenia pri trestných činoch, pri ktorých je spôsobená smrť, je suma 21.750,- eur pre rok 2017, tak v prípade náhrady nemajetkovej ujmy, ktorá bola spôsobená v osobnom, rodinnom a pracovnom živote, by nemalo dôjsť k prekročeniu tejto hranice, práve naopak bolo potrebné a vhodné sa s touto limitáciou vysporiadať pri určovaní spravodlivého ohodnotenia miery zásahu do osobnostných práv žalobcu vo forme nemajetkovej ujmy v korelácii s ohodnotením odškodnenia obetí v prípade zásahu do ich práva na život ako najdôležitejšej hodnoty, od ktorej sa odvodzujú ďalšie hodnoty chránené Ústavou SR, medzinárodnými predpismi a zákonmi Slovenskej republiky.

3.2. Odvolací súd ďalej vo svojom odôvodnení uviedol judikatúru EŠLP *Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo, Flux v. Moldavsko, Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo, Público - Comunicação Social, S.A. v. Portugalsko, Iltalehti a Karhuvaara v. Fínsko* vo vzťahu k určovaniu výšky ujmy, ako aj judikatúru dovolacieho súdu, konkrétne závery rozhodnutí 6Cdo/38/2019, 3Cdo/19/2018, 7Cdo/100/2017 ako aj 6Cdo/38/2019.

3.3. Odvolací súd vyhodnotil námietku žalobcu spočívajúcu v retroaktívnom pôsobení ustanovenia § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. a porušenia zásady legitímnych očakávaní ako nedôvodnú, a to z dôvodu, že bez ohľadu na existenciu uvedeného ustanovenia, by pri stanovení výšky nemajetkovej ujmy mal súd vychádzať z porovnávania náhrady nemajetkovej ujmy priznanej v obdobných prípadoch inými súdmi, prípadne odškodnení priznávaných osobám, ktorým bolo zasiahnuté do práva na život ako najvyššej hodnoty. Odvolací súd nepopiera, že za osobitých okolností prípadu by mohol priznať náhradu aj vo vyššej sume ako sa odškodňuje strata na živote alebo na zdraví, avšak vyžadovali by si to významné osobitosti prípadu, ktorých závažnosť by odôvodňovala takéto závery. V prejednávanom prípade nemožno poprieť zásah do osobnostných práv žalobcu rozhodnutím o vznesení obvinenia voči jeho osobe, avšak zo skutkového stavu ustáleného súdom na základe vykonaného dokazovania nevyplývajú žiadne skutočnosti, ktoré by boli porovnateľné so zásahom do práva na život.

3.4. Poukazujúc na princíp právnej istoty a rozhodovaciu prax súdov v obdobných veciach vo vzťahu k priznávaniu náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa § 6 zákona č. 514/2003 Z. z., po vykonaní pomerovania vyššie uvedených okolností prípadu (dĺžka trestného stíhania, zmena v správaní žalobcu v dôsledku poškodenia dobrého mena, súčinnosť žalobcu s orgánmi činnými v trestnom konaní a súdom, ale aj okolností, spočívajúcej v konaní žalobcu, za ktoré bol trestne stíhaný a ktoré nebolo preukázané v takom rozsahu, aby bolo konštatované spáchanie trestného činu), odôvodňujúci zásah nezákonného rozhodnutia o vznesení obvinenia do osobnostných práv žalobcu s poukazom na výšku odškodnenia, ktorá sa priznáva obetiam, ktorým bolo zasiahnuté do práva na život, konajúci súd posúdil priznanú výšku náhrady nemajetkovej ujmy v sume 10.000,- eur v predmetnom prípade ako primeranú a spravodlivú vo vzťahu k ujme, ktorá bola spôsobená žalobcovi v jeho osobnostnej sfére.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie, ktoré odôvodnil ust. § 420 písm. f) CSP, ust. § 421 ods. 1 písm. a) CSP a ust. § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

4.1. Prípustnosť dovolania podľa ust. § 420 písm. f) CSP odôvodnil tým, že odvolací súd pred tým, ako uznesením zo dňa 16. januára 2020 č. k. 14Co/21/2019-183 zrušil rozsudok súdu prvej inštancie zo dňa 19.06.2019 č. k. 20C/43/2018-137, ktorý žalovaný nárok posúdil podľa ust. § 17 ods. 1, 2 zák. č. 514/2003 Z. z. v znení do 31.08.2008, neumožnil procesným stranám vyjadriť sa k použitiu, že povinnosťou všeobecného súdu je určiť primeranú výšku náhrady spôsobenej nezákonným rozhodnutím po zohľadnení iných právnych predpisov slovenského právneho poriadku upravujúcich odškodnenie, ako aj judikatúry ústavného súdu a ESLP. Žalobca tak nemal možnosť vyjadriť sa v zmysle ust. § 382 CSP k použitiu ustanovenia dovtedy nepoužitého právneho predpisu.

Dovolateľ ďalej namietal aj porušenie zásady ústnosti a priamosti civilného konania v zmysle ust. § 383 a § 385 CSP, kedy odvolací súd odlišne hodnotil niektoré z vykonaných dôkazov bez toho, aby zopakoval dokazovanie a bez toho, aby nariadil ústne pojednávanie o podaných odvolaniach. Výtkol hodnotenie dôkazov vo vzťahu k určeniu negatívneho dopadu na profesný život žalobcu ako aj spôsob hodnotenia záverov svedeckej výpovede syna žalobcu, ktoré mali preukázať rozvrat manželstva žalobcu. Dovolateľ namietol, že odvolací súd bez toho, aby postupom podľa ust. § 383 CSP zopakoval dokazovanie, pri hodnotení týchto dôkazov dospel k odlišným skutkovým zisteniam, ku ktorým dospel súd prvej inštancie. Rozhodnutie odvolacieho súdu porušuje právo žalobcu na spravodlivý proces aj z dôvodu, že je nepreskúmateľné a prekvapivé, odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu nie je konzistentné, je vnútorne rozporné. Namietal výšku nemajetkovej ujmy, pričom poukázal na skutočnosť, že rozhodnutia citované odvolacím súdom sa prejednávanej veci netýkajú. Nedostatočné odôvodnenie videl dovolateľ v tom, že súd sa nevyjadril, či zákonný dôvod oslobodenia spod obžaloby má, resp. nemá vplyv na posúdenie intenzity zásahu nezákonného rozhodnutia do práv žalobcu, a tým aj pre určenie primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy konkrétnou sumou, ktoré je vždy závislé od výsledku posúdenia takých individuálnych jedinečných okolností posudzovanej veci, ktoré sú spravidla neopakovateľné a nezameniteľné s okolnosťami relevantnými v iných veciach.

4.2. Prípustnosť dovolania podľa ust. § 421 ods. 1 písm. a) dovolateľ vyvodil z nesprávnych právnych záverov súdov nižších stupňov ohľadne určenia výšky nemajetkovej ujmy, ktoré judikovali, že pri stanovení primeranej a spravodlivej výšky náhrady nemajetkovej ujmy vychádzal zo skutočnosti, že ak maximálna výška odškodnenia pri trestných činoch, pri ktorých je spôsobená smrť, je suma 21.750,- eur pre rok 2017, tak v prípade náhrady nemajetkovej ujmy, ktorá bola spôsobená v osobnom, rodinnom a pracovnom živote, by nemalo dôjsť k prekročeniu tejto hranice, je predovšetkým v rozpore s rozhodnutím Ústavného súdu SR PL. ÚS 5/2020-10, rozhodnutím NS SR 7Cdo/145/2011, nálezom III. ÚS 754/2011 a rozhodnutím 7Cdo/262/2015.

Právne otázky, ktoré neboli riešené odvolacím súdom správne, naformuloval nasledovne: Je pri rozhodovaní súdu o náhrade nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci vydaným v roku 2004 a spôsobenej neprimeranou dĺžkou trestného konania ukončeného v roku 2017, ktorý o tomto nároku rozhoduje v roku 2021 relevantná a použiteľná výška odškodnenia pri trestných činoch, pri ktorých bola spôsobená smrť, v sume 21.750,- eur pre rok 2017, a nie výška odškodnenia pri trestných činoch stanovená pre rok 2021, t. j. v momente rozhodovania súdu o tejto výške? Predstavuje maximálna výška odškodnenia pri trestných činoch, pri ktorých je spôsobená smrť, maximálnu možnú hranicu, ktorú súdy nemôžu prekročiť pri rozhodovaní o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá bola spôsobená v osobnom, rodinnom a pracovnom živote nezákonným rozhodnutím vydaným v roku 2004? Jedná sa o prípustnú retroaktívnu aplikáciu ust. § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z., ak súd pri rozhodovaní o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá bola spôsobená v osobnom, rodinnom a profesnom živote nezákonným rozhodnutím vydaným v roku 2004 použije ako „vodítka“, maximálnu výšku odškodnenia pri trestných činoch, pri ktorých je spôsobená smrť v sume 21.750,- Eur? Dovolateľ poukázal na nález ÚS SR III. ÚS 754/2016 zo dňa 24.01.2017, ktorý považoval priznanú náhradu za jeden mesiac trestného stíhania v sume 620 Eur za primeranú. Neprimeranosť výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy dovolateľ porovnal s niektorými rozhodnutiami odvolacieho súdu vo veciach náhrady súvisiacej so zásahom do povesti fyzickej osoby zo strany médií, kde bola priznaná podstatne vyššia náhrada.

Dovolateľ vytkol odvolaciemu súdu, že pri aplikácii relevantnej právnej normy (zákon č. 514/2003 Z. z.) vyložil obsah právnej normy na základe údajných záverov vyplývajúcich z rozhodnutia ESLP, ktoré z

týchto rozhodnutí neplynú a ktoré posudzujú skutkovo odlišné situácie.

4.3. Prípustnosť dovolania v zmysle ust. § 421 ods. 1 písm. b) dovolateľ vymedzil právnou otázkou, či je možné pri rozhodovaní o náhrade nemajetkovej ujmy zohľadňovať a prihliadať na dôkazy (napr. daňové alebo svedecké výpovede), týkajúce sa straty klientely žalobcu alebo pozastavenia výkonu činnosti správcu žalobcovi následkom vedenia trestného stíhania.

4.4. Záverom dovolateľ navrhol, aby dovolací súd podľa ust. § 449 ods. 1 CSP zrušil rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 6. mája 2021 sp. zn. 14Co/1/2021 a podľa § 450 CSP vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

5. K podanému dovolaniu sa vyjadrila žalovaná, ktorá uviedla, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu považuje za skutkovo a právne správny a plne sa stotožňuje s jeho odôvodnením, preto dovolanie navrhla zamietnuť ako nedôvodné podľa ust. § 448 zákona č. 160/2015 Z. z. CSP. Uviedla, že rozhodnutie 7Cdo/262/2015 zo dňa 16.03.2016, ktoré sa zaoberalo problematikou retroaktívneho pôsobenia § 17 v zmysle novely zákona č. 412/2012 Z. z. bolo už rozhodovacou činnosťou prekonané, a to konkrétne rozhodnutiami 5Cdo/127/2019, 3Cdo/19/2018, 7Cdo/100/2017, 6Cdo/38/2019.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala strana sporu v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je procesne prípustné a zároveň aj dôvodné.

7. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

8. Dovolací súd sa ako prvou zaoberal uplatnenou námietkou odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorou podľa žalovaného došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý súdny proces v zmysle § 420 písm. f) CSP.

9. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Právo na spravodlivý súdny proces je jedným zo základných ľudských práv a do obsahu tohto práva patrí viacero samostatných subjektívnych práv a princípov. Podstatou tohto práva je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nezávislom a nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (pozri napríklad rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

11. Dovolateľ namietal porušenie ust. § 382 CSP, kedy pred vydaním uznesenia 14Co/21/2019-183 zo dňa 16.01.2020 mu nebolo umožnené vyjadriť sa k použitiu iných právnych predpisov slovenského právneho poriadku upravujúcich odškodnenie, ako aj judikatúry ústavného súdu a EŠLP pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Dovolací súd k tejto námietke

uvádza, že predmetom prieskumu dovolacieho konania je napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, predchádzajúce zrušujúce uznesenie odvolacieho súdu tomuto prieskumu nepodlieha, a teda v tejto časti uplatneného dovolacieho dôvodu je dovolanie neprípustné.

12. Za ďalšiu vadu zmätočnosti dovolateľ uviedol porušenie zásady ústnosti a priamosti civilného konania v zmysle ust. § 383 a § 385 CSP, kedy odvolací súd odlišne hodnotil niektoré z vykonaných dôkazov bez toho, aby zopakoval dokazovanie a bez toho, aby nariadil ústne pojednávanie o podaných odvolaniach. Výtkol hodnotenie dôkazov vo vzťahu k určeniu negatívneho dopadu na profesný život žalobcu ako aj spôsob hodnotenia záverov svedeckej výpovede syna žalobcu, ktoré mali preukázať rozvrat manželstva žalobcu. Dovolateľ namietol, že odvolací súd bez toho, aby postupom podľa ust. § 383 CSP zopakoval dokazovanie, pri hodnotení týchto dôkazov dospel k odlišným skutkovým zisteniam, ku ktorým dospel súd prvej inštancie.

13. V súlade s ustanovením § 383 CSP je odvolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie okrem prípadov, ak dokazovanie zopakuje alebo doplní.

Podľa ust. § 384 ods. 1 CSP, ak má odvolací súd za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakuje sám.

V súlade s ust. § 385 ods. 1 CSP na prejednanie odvolania nariadi odvolací súd pojednávanie vždy, ak je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie alebo to vyžaduje dôležitý verejný záujem.

14. Dovolací súd k tejto námietke uvádza, že je dôvodná, nakoľko súd prvej inštancie vyhodnotil výpoveď svedka E. E. H., syna žalobcu tak, že trestné stíhanie bolo príčinou rozvratu manželstva žalobcu (bod 48. odôvodnenia). Oproti tomu odvolací súd v bode 26. svojho odôvodnenia uviedol, že v konaní neboli preukázané dôvody, pre ktoré došlo k rozvratu manželstva, a teda nebolo zrejmé, či hádky medzi manželmi mali jedinou príčinu v trestnom stíhaní žalobcu alebo mali svoj pôvod aj v iných skutočnostiach.

15. Odvolací nemôže iba na základe dôkazov vykonaných prvoinštančným súdom dospieť k iným skutkovým zisteniam ako súd prvej inštancie bez toho, že by tieto dôkazy nezopakoval. Je zásadne neprípustné, aby odvolací súd bez zopakovania týchto dôkazov tieto dôkazy inak hodnotil. Zmysel dokazovania v odvolacom konaní je daných charakterom preskúmvacieho odvolacieho konania, keď odvolací súd ako súd apelačný je zároveň súdom skutkovým. Právo odvolacieho súdu vykonávať dokazovanie slúži odvolaciemu súdu na to, aby mohol preveriť správnosti skutkových zistení a skutkového záveru súdu prvej inštancie. Odvolací súd svojou činnosťou nadväzuje na konanie pred súdom prvej inštancie a v prípade, že opakuje alebo dopĺňa dokazovanie, nie je viazaný skutkovým stavom zisteným prvoinštančným súdom a môže sám zistiť skutkový podklad pre svoje rozhodnutie, a to aj odchylné od stavu, ktorý bol zistený prvoinštančným súdom. Ak by sa odvolací súd odchyľil od skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa bez toho, aby rešpektoval povinnosť opakovania alebo doplnenia dokazovania, zasiahol by do ústavne zaručeného práva účastníka konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, do obsahu ktorého patrí aj to, že odvolací súd sa môže odchyliť od skutkového stavu zisteného prvostupňovým súdom len po doplnení alebo opakovaní dokazovania, ktorého výsledky opravnému súdu umožnia vlastné, prípadne aj odlišné hodnotenie dôkazov (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2022, 1440 s.).

16. Rozhodnutie odvolacieho súdu je vnútorne nekonzistentné a protirečivé, keď v bode 15. uvádza, že prihliadať na žalobcom predložené daňové priznania, či zohľadňovať svedecké výpovede, týkajúce sa straty klientely žalobcu následkom vedenia trestného stíhania, bolo možné len pre potreby rozhodovania o nemajetkovej ujme, ktorá je predmetom žaloby...a ďalej v bode 27. odôvodnenia uvádza, že nebolo možné vo vzťahu pri rozhodovaní o náhrade nemajetkovej ujmy prihliadať na dôkazy preukazujúce ušlý zisk, (...) preto sa odvolací súd bližšie nezaoberal pozastavením výkonu správcovskej činnosti žalobcu ako aj poklesom tržieb žalobcu.

17. Dovolací súd pripomína, že právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka (strany) na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, je jedným z aspektov práva na spravodlivý proces. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho procesu, jednoznačne vyplýva aj z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Judikatúra tohto súdu nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A, s. 12, § 29; Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997; Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

18. O zjavnú neodôvodnenosť alebo arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide spravidla vtedy, ak zo strany súdu došlo k takej interpretácii a aplikácii právnej normy, ktorá zásadne popiera účel a význam aplikovanej právnej normy, alebo ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

19. Kritériom pre posúdenie (ne)preskúmateľnosti rozhodnutia je splnenie náležitostí odôvodnenia ustanovených zákonom, ktoré ukladá súdu povinnosť podať výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozsudku a tým preukázať jeho správnosť. Rozhodnutie súdu preto musí obsahovať úplné a výstižné odôvodnenie, v ktorom súd logicky, vnútorne kompaktné a neprotirečivo vysvetlí svoj postup a dôvody svojho rozhodnutia. Prítom sa musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Odôvodnenie musí byť súčasne i prostriedkom kontroly správnosti postupu súdu pri vydávaní rozhodnutí, t. j. musí byť preskúmateľné.

20. Odôvodnenie rozhodnutia súdu, z ktorého nemožno zistiť, akým spôsobom súd postupoval pri posudzovaní rozhodných skutočností v prejednávanej veci, nevyhovuje zákonným požiadavkám, ktoré CSP kladie na obsah odôvodnenia rozhodnutia a v konečnom dôsledku takéto rozhodnutie zasahuje do základných práv účastníka súdneho konania, ktorý má nárok na to, aby bola jeho vec spravodlivo posúdená. Civilný súd je preto povinný svoje rozhodnutie riadne odôvodniť, je povinný tiež zrozumiteľným spôsobom vysvetliť, ako a prípadne prečo sa určitou námietkou nezaoberal. Odôvodnenie rozhodnutia musí stranám konania umožňovať spoznať úvahy súdu, ktoré boli relevantné pre výsledok konania, a tým preskúmateľnosť súdneho rozhodnutia z hľadiska zákonnosti a vecnej správnosti. Pre presvedčivosť súdneho rozhodnutia je kľúčové, aby súdy reagovali na substantívne argumenty a námietky strán sporu a aby vysvetlili, prečo ich neprijali.

21. V preskúmvanej veci došlo podľa názoru dovolacieho súdu k naplneniu vady vyplývajúcej z ustanovenia § 420 písm. f) CSP. Táto vada spočíva v zmätočnosti a vnútornej rozpornosti rozhodnutia odvolacieho súdu a odlišnému vyhodnoteniu skutkového stavu odvolacím súdom bez vykonania dokazovania jednak v časti vyhodnotenia výpovedí svedkov ohľadne rozvratu manželstva, ako aj v časti prihliadania na dôkazy preukazujúce ušlý zisk, z odôvodnenia odvolacieho súdu nie je zrejmé, či ich zohľadnil v určení výšky nemajetkovej ujmy alebo nie.

22. Riadne a presvedčivé odôvodnenie písomnej formy rozsudku je nielen formálnou požiadavkou, ktorou sa má zamedziť vydaniu obsahovo nezdôvodnených, nepresvedčivých alebo neurčitých a nezrozumiteľných rozsudkov, ale má byť v prvom rade prameňom poznania úvah súdu tak v otázke zisťovania skutkového stavu veci, ako aj v právnom posúdení veci. Tieto požiadavky však napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nespĺňa.

23. Dovolateľ k prípustnosti dovolania v zmysle ust. § 420 písm. f) namietal aj určenie primeranej výšky

náhrady nemajetkovej ujmy, pričom poukázal na to, že rozhodnutia ESLP, ktoré vo svojom odôvodnení uviedol odvolací súd, sú všeobecné a vôbec na posudzovanú vec nedopadajú. K namietanému určení primeranej výšky nemajetkovej ujmy sa ďalej vyjadril v časti dovolania podaného v zmysle ust. § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

24. Dovolací súd konštatoval vadu zmätočnosti v zmysle ust. § 420 písm. f) CSP, ktorá má sama o sebe za následok zrušenie napadnutého rozhodnutia, avšak z dôvodu procesnej ekonómie a efektívnosti považuje za potrebné vyjadriť sa aj k problematike namietanej výšky nemajetkovej ujmy priznanej žalobcovi súdom prvej inštancie (korigovanej predchádzajúcim zrušujúcim uznesením odvolacieho súdu) a potvrdenej odvolacím súdom.

25. V danom prípade žalobca uplatnil nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z. z. Zákon č. 514/2003 Z. z. bol od svojho vydania viackrát novelizovaný. Výšky náhrady nemajetkovej ujmy sa týkala novela vykonaná zákonom č. 517/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 517/2008 Z. z.“) účinným od 1. januára 2009 a ďalej zákonom č. 412/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 412/2012 Z. z.“) účinným od 1. januára 2013.

26. V zmysle § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení zákona č. 517/2008 Z. z. sa výška nemajetkovej ujmy určuje s prihliadnutím najmä na a/ osobu poškodeného, jeho doterajší život a prostredie, v ktorom žije a pracuje, b/ závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k nej došlo, c/ závažnosť následkov, ktoré vznikli poškodenému v súkromnom živote, d/ závažnosť následkov, ktoré vznikli poškodenému v spoločenskom uplatnení. Ustanovením § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení zákona č. 517/2008 Z. z. bol stanovený minimálny limit výšky nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonnými rozhodnutiami uvedenými v § 7 a § 8 tohto zákona (tak, že jej výška je najmenej jedna tridsatina priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok, a to za každý, aj začatý deň pozbavenia osobnej slobody).

27. V zmysle § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení zákona č. 412/2012 Z. z. výška náhrady nemajetkovej ujmy priznaná podľa § 17 ods. 2 tohto zákona nemôže byť vyššia ako výška náhrady poskytovaná osobám poškodeným násilnými trestnými činmi podľa osobitného predpisu (pričom osobitným predpisom sa tu podľa poznámky pod čiarou rozumie zákon č. 215/2006 Z. z.). Zákom č. 412/2012 Z. z. bol teda stanovený maximálny limit výšky náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím.

28. Dovolací súd po oboznámení sa s obsahom spisu konštatuje a nad rámec zrušujúceho výroku uvádza, že sa nestotožňuje s bodom 18. odôvodnenia odvolacieho rozsudku, v zmysle ktorého ust. § 17 ods. 4 zákona 514/2003 Z. z. v aktuálne platnom znení predstavuje akési vodítko pri priznávaní samotnej výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Súd prvej inštancie (viazaný právnym názorom vyjadreným v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení Krajského súdu) pri stanovení primeranej a spravodlivej výšky náhrady nemajetkovej ujmy vychádzal z tej skutočnosti, že ak maximálna výška odškodnenia pri trestných činoch, pri ktorých je spôsobený smrť, je suma 21.750,- Eur pre rok 2017, tak v prípade nemajetkovej ujmy, ktorá bola spôsobená v osobnom, rodinnom a pracovnom živote, by nemalo dôjsť k prekročeniu tejto hranice, práve naopak, bolo potrebné a vhodné sa s touto limitáciou vysporiadať pri určovaní spravodlivého ohodnotenia miery zásahu do osobnostných práv žalobcu vo forme nemajetkovej ujmy v korelácii s ohodnotením odškodnenia obetí v prípade zásahu do ich práva na život ako najdôležitejšej hodnoty.

28.1. Dovolací súd je oboznámený so svojou rozhodovacou činnosťou, v rámci ktorej sa judikátorne ustálilo, že právo poškodeného na náhradu škody (nemajetkovej ujmy) vzniká momentom vydania nezákonného rozhodnutia, vzatia do väzby, či zbytočnými prietahmi v konaní, bez ohľadu na to, že žalovateľným nárokom sa stáva až po splnení ďalších podmienok. Preto aplikovať ust. § 17 v zmysle novely (zákona č. 412/2012 Z. z.) na prípady, keď uznesenie o vznesení obvinenia bolo vydané pred 1.

januárom 2013, by znamenalo pripustiť, že hoci v čase pred nadobudnutím účinnosti novely vzniklo poškodenému právo na náhradu nemajetkovej ujmy vo vyššej výške, toto jeho právo v časti prevyšujúcej horný limit zavedený novelou (zákon č. 412/2012 Z. z.) zaniklo dňom jej účinnosti. Znamenalo by to popretie princípu úplného odškodnenia, ale spôsobilo by aj neprípustné odňatie už existujúceho práva, zásah do legitímnej nádeje poškodeného na satisfakciu a bolo by aj porušením zákazu retroaktivity (Uznesenie 7Cdo/262/2015 zo dňa 16.03.2016, ktoré nadväzuje na skoršie rozhodnutie dovolacieho súdu sp. zn. 7Cdo/145/2011).

28.2. Dovolací súd tiež uvádza, že vo svojej rozhodovacej činnosti eviduje rozhodnutia judikujúce primeranú výšku náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným trestným stíhaním po náležitom zohľadnení iných právnych predpisov slovenského právneho poriadku upravujúcich odškodnenie a aj v kontexte s rozhodnutiami EŠLP a ústavného súdu (bolo to konštatované v rozhodnutiach napr. 3Cdo/25/2019, 2Cdo/30/2019, 6Cdo/38/2019, 7Cdo/100/2017).

28.3. V danom konkrétnom prípade bolo uznesenie o vznesení obvinenia ČVS: KRP-5/OEK-2004 proti žalobcovi zo dňa 15.11.2004. Okresný súd Prešov rozsudkom zo dňa 13. januára 2017 č. k. 1T/60/2006-1481 podľa § 285 písm. a) Tr. poriadku oslobodil žalobcu spod obžaloby prokurátora Krajskej prokuratúry v Prešove. Krajský súd v Prešove uznesením zo dňa 24.10.2017 č. k. 5To/21/2017-1525 podľa § 319 Tr. poriadku zamietol odvolanie prokurátora a podľa § 316 Tr. poriadku zamietol odvolanie poškodenej H. Š. proti rozsudku Okresného súdu prešov zo dňa 13.01.2017 sp. zn. 1T/60/2006. Uznesenie Krajského súdu v Prešove zo dňa 24.10.2017 č. k. 5To/21/2017-1525 nadobudlo právoplatnosť dňa 24.10.2017.

28.4. Dovolací súd dáva do pozornosti dovolacieho súdu, že trestné stíhanie žalobcu spadalo do časovej účinnosti zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom do 31.12.2008, v rámci ktorej nebola v zákonných ustanoveniach limitácia výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Preto použité vodítko v podobe dnes účinného ust. § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. nebolo v kontexte prejednávaného prípadu správne použité. Rovnako tak odvolací súd aj nesprávne identifikoval rok 2017 z dôvodu vydania zamietajúceho rozhodnutia Krajského súdu v Prešove a ohraničil maximálnu výšku odškodnenia na sumu 21.750,- Eur nadväzujúc na odôvodnenie súdu prvej inštancie a zákonnú úpravu - osobitný predpis upravujúci výšku náhrady poskytovanej osobám poškodeným násilnými trestnými činmi.

28.5. Dovolací súd zdôrazňuje, že určenie výšky nemajetkovej ujmy nesmie byť svojvoľné a uplatnenie voľnej úvahy sa tak nesmie stať nepreskúmateľnou ľubovôľou súdu, vymykajúcou sa akejkolvek kontrole. Nemožno priznávať neprimerané či dokonca tak premrštené sumy, ktoré by vo svojich dôsledkoch viedli k bezdôvodnému obohacovaniu sa. Na druhej strane však dovolací súd musí zohľadniť aj závery z judikatúry ÚS SR, konkrétne nálezu III. ÚS 754/2016 zo dňa 24.01.2017 a na nález nadväzujúcu judikatúru dovolacieho súdu, rozsudok 5Cdo/192/2021 zo dňa 15.12.2022.

29. Ústavný súd SR v náleze sp. zn. III. ÚS 754/2016 uviedol, že „všeobecné súdy disponujú pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch za vedenie trestného stíhania širokou mierou uváženia a ich úvahy nemožno limitovať mechanickým porovnávaním odškodňovania iných prípadov upravených v iných právnych normách. Je to tak jednak preto, že vždy v týchto prípadoch je nevyhnutné vychádzať z osobitných okolností vecí, a jednak preto, že v prípade mechanického prenášania limitov právnej úpravy iných prípadov odškodnenia by to muselo znamenať predchádzajúce posúdenie tam stanovenej výšky odškodnenia z hľadiska spoločenskej spravodlivosti (nemožno limitovať výšku náhrady nemajetkovej ujmy za trestné stíhanie porovnávaním odškodňovania bolesti či obetí trestných činov, pokiaľ všeobecnému súdu nepatrí právomoc posúdiť takúto zákonnú úpravu z hľadiska spoločenskej spravodlivosti). Významným je však i to, že z hľadiska ústavnoprávneho je zodpovednosť štátu v týchto prípadoch konštruovaná ako objektívna absolútna zodpovednosť (štát sa jej nemôže zbaviť). Tieto závery sú osobitne významné pre prípady rozhodovania o výške náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom (orgánov) štátu, ktorý na druhej strane sám ako zákonodarca formuluje kritériá stanovenia ich výšky, a dokonca v dnes účinnom znení právnej úpravy stanovil zákonom ich hornú hranicu. Z tohto dôvodu musí byť poskytnutý všeobecným súdom ako osobitnej a nezávislej zložke štátnej moci široký autonómny priestor na realizáciu voľnej úvahy. Pokiaľ majú potom závery takejto úvahy striktnú oporu vo vykonanom dokazovaní a úvaha všeobecného súdu je vyjadrená v podobe dostatočne, logicky a zrozumiteľne odôvodneného rozhodnutia, iba takýmto postupom môže dôjsť k nastoleniu spravodlivej rovnováhy

medzi štátom ako škodcom a na druhej strane fyzickou osobou poškodenou jeho konaním na základných právach. Ak má každý právo na náhradu škody spôsobenej mu nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zaručené v čl. 46 ods. 3 ústavy, potom toto právo nie je možné v konkrétnom prípade zákonom obmedziť, či celkom vylúčiť. Opačný prístup by nerespektoval princíp minimalizácie zásahov do základných práv v podobe ich prípadného obmedzenia a princíp maximalizácie zachovania obsahovej podstaty základného práva (obdobne napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 165/02 z 19. decembra 2002, obdobne nález sp. zn. II. ÚS 136/02 zo 17. júla 2002, resp. nález sp. zn. II. ÚS 42/01 zo 17. júla 2002 alebo nález sp. zn. III. ÚS 165/02 z 19. decembra 2002). Z rovnakých dôvodov nie je ústavne prípustné vyžadovať aplikáciu takejto limitácie od všeobecných súdov „skrytým“ aplikovaním hraníc stanovených inými právnymi predpismi vo veci sťažovateľky. Na druhej strane však ani ústavný súd nespochybňuje potrebu zjednotenia rozhodovania o výške náhrady nemajetkovej ujmy v týchto prípadoch. Toto zjednotenie môže byť však realizované iba dôsledným aplikovaním (okrem iného aj) naznačených kritérií, smerujúc k porovnateľnosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy v prípadoch skutkovo obdobných. Rovnako tak nie je možné ani mechanicky prevziať závery rozhodovacej praxe súdov iných štátov či Európskeho súdu pre ľudské práva, a to najmä s ohľadom na odlišnosť životnej úrovne v jednotlivých štátoch, ktorá rovnako tak musí byť zohľadnená, pokiaľ priznaná výška náhrady nemajetkovej ujmy má zodpovedať predstavám spravodlivosti a slušnosti v danom čase a na danom mieste. Ani to však neznamená, že takúto rozhodovaciu prax týchto orgánov by nebolo na mieste nezohľadniť. V každom prípade však pokiaľ vo veci sťažovateľky, v ktorej trestné stíhanie žalobcu trvalo takmer 55 mesiacov a väzba takmer tri mesiace, bola žalobcovi priznaná celková náhrada nemajetkovej ujmy vo výške 35 000 €, už len napríklad s odkazom na rozhodovaciu prax všeobecných súdov v Českej republike (rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 30Cdo/2357/2010 z 11. januára 2012, uverejnený v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu Českej republiky, zošit č. 4/2012, pod R 52/2012, s. 327 a nasl., ako aj v ňom uvedená široká komparácia rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva a súdov iných európskych štátov), ktoré nepovažujú za neprímerané odškodnenie väzby vo výške 1 000 € za mesiac jej trvania, nemožno považovať odškodnenie zostávajúcich 52 mesiacov trvania trestného stíhania sumou 620 € za mesiac trvania trestného stíhania za neadekvátne.“

30. V kontexte vyššie uvedeného tak dovolací súd konštatuje, že nad rámec vady zmätočnosti tak rozsudku odvolacieho súdu vytyka aj nesprávnu aplikáciu ust. § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z., ktorú považoval za vodítko v otázke určenia primeranej výšky. Odvolací súd sa tak v novom rozhodnutí bude musieť vo svojom odôvodnení vysporiadať aj s právnymi závermi vyplývajúcimi z vyššie uvedeného nálezu Ústavného súdu SR III. ÚS 754/2016-42, v neposlednom rade so skutočnosťou, že trestné stíhanie žalobcu trvalo takmer 13 rokov, v kontexte so všetkými preukázanými dopadmi na súkromný, profesný a spoločenský život žalobcu. Zodpovednosť štátu je v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. konštruovaná ako objektívna absolútna zodpovednosť a štát sa jej nemôže zbaviť. Ako zdôraznil aj Ústavný súd SR vo svojom vyššie citovanom náleze III. ÚS 754/2016, tento záver je osobitne významný pre prípady rozhodovania o výške náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom orgánov štátu, ktorý na druhej strane sám ako zákonodarca formuluje kritériá stanovenia ich výšky, a dokonca v dnes účinnom znení právnej úpravy stanovil ich hornú hranicu. Z tohto dôvodu musí byť poskytnutý všeobecným súdom ako osobitnej a nezávislej zložke štátnej moci široký autonómny priestor na realizáciu voľnej úvahy.

31. Vzhľadom k zisteniu, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne, najvyšší súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

32. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

33. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.